

DR MARCIN SIEDLECKI

Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku

Instytut Studiów Kobietych – stowarzyszenie upowszechniające działalność naukową (2011–2016)

Instytut Studiów Kobietych jest jedną z 4,6 tys. organizacji pozarządowych zarejestrowanych w województwie podlaskim oraz jednym z 1,4 tys. podmiotów Trzeciego Sektora posiadających swą siedzibę w Białymstoku¹. Instytut Studiów Kobietych posiada osobowość prawną, jest stowarzyszeniem funkcjonującym w oparciu o Ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r. *Prawo o stowarzyszeniach*, a tym samym jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych. Stowarzyszenie, zgodnie ze swym statutem, jest uprawnione do posługiwania się skróconą nazwą ISK. Naturalnym terenem działania organizacji jest obszar Polski, ze szczególnym uwzględnieniem administracyjnego Podlasia.

Formalna działalność Instytutu Studiów Kobietych rozpoczęła się 30 sierpnia 2011 r., wraz z rejestracją w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz uzyskaniem unikalnego numeru KRS: 0000394696. *Spiritus movens* Instytutu Studiów Kobietych jest dr hab. Małgorzata Dajnowicz, profesor Uniwersytetu w Białymstoku, kierownik Zakładu Ruchów Społecznych i Politycznych UwB, autor, współautor i redaktor ponad 100 prac naukowych

¹ *Dane internetowej bazy organizacji pozarządowych*, [Dostęp: 29.08.2016]. Dostępny w World Wide Web: <<http://bazy.ngo.pl/>>.

z zakresu historii społecznej i politycznej, dziejów prasy, ruchów społecznych, myśli politycznej oraz tematyki kobiecej i wreszcie, prezes zarządu ISK od momentu założenia stowarzyszenia. Władze stowarzyszenia oraz członkowie organizacji związani są z białostockimi środowiskami: akademickim, naukowym, edukacyjnym oraz samorządowym. W szeregach założycieli organizacji znaleźli się pracownicy Uniwersytetu w Białymstoku, Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Liceum Ogólnokształcącego nr 4 w Białymstoku, Urzędu Miejskiego w Białymstoku oraz doktoranci i studenci Uniwersytetu w Białymstoku.

Siedzibą ISK jest stolica województwa podlaskiego – Białystok. Stowarzyszenie na mocy umowy użyczenia korzysta od 2011 r. z pomieszczenia zlokalizowanego na Wydziale Historyczno-Socjologicznym UwB. Strona internetowa stowarzyszenia – <http://isk.bialystok.pl/> – wyróżnia się nowoczesnym layoutem, jest aktualizowana na bieżąco, a wraz z rozwojem organizacji jest rozbudowywana, udostępniając nowe działy tematyczne.

Stowarzyszenie w swej dotychczasowej historii nie miało aspiracji i nie było organizacją masową – liczba członków stowarzyszenia oscylowała i oscyluje wokół dwudziestu. Połowa obecnego składu organizacji jest związana formalnymi więzami z Instytutem Studiów Kobięcych od początku jego istnienia. Wśród osób dysponujących pełnią praw, wynikających z uczestnictwa w pracach ISK – na przestrzeni funkcjonowania ISK – kobiety stanowiły co najmniej 3/4 składu osobowego organizacji (lecz co ciekawe w pierwszym zarządzie stowarzyszenia znalazło się dwóch mężczyzn i jedna kobieta). W aktualnym gronie 1/3 członków ISK to mężczyźni, zaś w obecnym zarządzie pracują dwie kobiety i jeden mężczyzna.

Instytut Studiów Kobięcych został zawiązany z zamiarem realizacji – w długofalowej optyce – czternastu celów zdefiniowanych w statucie organizacji². Spośród nich, z perspektywy pięciu lat funkcjonowania podmiotu, największa energia organizacji zo-

² *Cele statutowe stowarzyszenia oraz sposoby ich realizacji* udostępnione interesariuszom organizacji na stronie internetowej ISK [Dostęp: 29.08.2016]. Dostępny w World Wide Web: <<http://isk.bialystok.pl/>>.

stała skoncentrowana na dwóch z nich: 1) propagowaniu wiedzy z zakresu studiów kobiecych i problematyki pokrewnej w środowisku lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym; 2) działalności naukowo-badawczej, w tym prowadzeniu badań i upowszechnianiu wyników badań z zakresu udziału kobiet w życiu publicznym, miejsca kobiet w społeczeństwie w dziejach i współczesności oraz ich wkładu w dziedzictwo kulturowe Polski, Europy i świata.

Lata 2011–2016 to czas różnej intensywności działań oraz wielu form aktywności, podejmowanych przez grono uczestniczek i uczestników ISK, często determinowany cyklem kalendarza akademickiego. Wykorzystując technikę analityczną SWOT, można powziąć próbę uporządkowania działań stowarzyszenia, odnosząc je do instrumentów realizacji celów podmiotu, zapisanych w statucie ISK. Silne strony organizacji związane są z najpowszechniej wykorzystywanymi, statutowymi instrumentami realizacji zadań stowarzyszenia. W przypadku ISK są to trzy kategorie: 1) organizowanie konferencji, spotkań, seminariów, debat, warsztatów, szkoleń oraz innych form aktywizujących, w szczególności z zakresu tematyki kobiecej; 2) modelowanie, koordynowanie i realizowanie działań upowszechniających wiedzę z zakresu studiów kobiecych; 3) prowadzenie działalności badawczo-naukowej z obszaru wykluczenia społecznego, problematyki przemocy, udziału kobiet w życiu publicznym, miejsca kobiet w społeczeństwie w dziejach i współczesności, wkładu kobiet w dziedzictwo kulturowe Polski, Europy i świata. Z repertuaru statutowych sposobów realizacji założonych celów ISK, analizując dotychczasowe dokonania i inicjatywy stowarzyszenia, można równolegle wskazać instrumenty dotąd niewykorzystywane bądź marginalnie stosowane przez tę instytucję – mianowicie: organizowanie i prowadzenie doradztwa sprofilowanego oraz organizowanie imprez kulturalnych. Jedną z kluczowych szans Instytutu Studiów Kobietych, instrumentem rokującym wystąpienie korzystnej zmiany, jest bez wątpienia prowadzenie działalności wydawniczej oraz dystrybucji publikacji z obszaru studiów kobiecych oraz problematyki pokrewnej. W 2016 r. ISK powołało do

życia *Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobięcych* (<http://www.czasopismo.isk.bialystok.pl/>), włączające się do dyskusji naukowej nad problematyką kobiecą jako podstawowym nurtem badawczym. W 2016 r. zainicjowano także uruchomienie Wydawnictwa HUMANICA, aspirującego do wydawania prac naukowych, zwłaszcza z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Należy dodać, że dotychczas stowarzyszenie aktywnie współpracowało przy publikacji prac naukowych, m.in. z Wydawnictwem Prymat, Trans Humana, Temida 2, Wydawnictwem Chronicon.

Instytut Studiów Kobięcych zaistniał w regionalnej oraz ponadregionalnej przestrzeni publicznej poprzez organizację szeregu inicjatyw skierowanych do sprofilowanego grona odbiorców. Flagowym wyróżnikiem ISK stał się cykl debat naukowych *Kobiety w życiu publicznym*, stanowiący istotny głos w dyskursie powszechnym na temat miejsca, pozycji oraz zmian związanych z obecnością kobiet w wybranych segmentach życia społecznego. W 2012 r. miała miejsce pierwsza debata z serii, której tematem przewodnim były *Kobiety w politycznej przestrzeni regionalnej*. Specjalnym gościem tego wydarzenia była profesor nauk humanistycznych Małgorzata Fuszara, prawniczka i socjolog, prowadząca badania międzynarodowe nad mechanizmami włączania i wykluczania kobiet ze sfery publicznej. W 2013 r. zorganizowano drugą debatę pt. *Kobiety w mediach. Dziennikarki, publicystki, twórczynie przekazów medialnych*. Szczególną uczestniczką tego wydarzenia była prof. dr hab. Bogusława Dobek-Ostrowska, medioznawca z Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego, prezes Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej. Trzecią z debat naukowych wyróżnionej serii stały się obrady z 2014 r., poświęcone tematowi *Kobiety i ich wizerunek w sferze publicznej. Polska na tle krajów zachodnich*, w których aktywny udział wzięła m.in. prof. dr hab. Grażyna Ulicka z Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, zajmująca się problemami współczesnej demokracji. W 2015 r. stowarzyszenie zorganizowało natomiast czwartą debatę pt. *Kobiety – polityka – prawo – dyskurs publiczny*. Specjalnym gościem tego wydarzenia była

prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dyrektor Instytutu Dziennikarstwa i Informacji, związana również z londyńskim Polskim Uniwersytetem Na Obczyźnie (PUNO).

Spośród innych udanych inicjatyw Instytutu Studiów Kobietych należy wskazać, w porządku chronologicznym, m.in. następujące wydarzenia: 1) wydanie monografii zbiorowej pt. *Spółczesność – wojsko – polityka. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Adamowi Czesławowi Dobrońskiemu z okazji 70. urodzin* (2013), zawierającej teksty naukowe nawiązujące do tematyki badawczej bliskiej Profesorowi; 2) przygotowanie opracowania pt. *Kobiety w dziedzictwie kulturowym województwa podlaskiego – cz. I* (2014), przedstawiającego sylwetki dwudziestu kobiet związanych z regionem, które wniosły znaczący wkład w rozwój kultury i zapisały się w ostatnich trzech wiekach w dziejach Podlasia; 3) współorganizowanie prestiżowej, ogólnopolskiej konferencji naukowej Komisji Historii Kobiet Polskiej Akademii Nauk pt. *Drogi kobiet do polityki (od XVIII do XXI wieku)* (maj 2015), na którą przybyli prelegenci m.in. z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego i innych uniwersytetów krajowych (m.in. z Poznania, Lublina, Kielc, Siedlec); 4) współorganizowanie ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku* (2016), w której wzięło udział ponad pięćdziesięciu badaczy z kluczowych ośrodków akademickich kraju; 5) zorganizowanie seminariów naukowo-edukacyjnych pt. *Kobiety w kulturze chrześcijańskiej* (2016), z udziałem młodzieży gimnazjów i liceów białostockich w roku obchodów Jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski. Za poważne osiągnięcie stowarzyszenia należy uznać przyjęcie do realizacji w 2016 r. projektu międzynarodowego, finansowanego ze środków Unii Europejskiej, z Programu ERASMUS+ Akcja 1 (realizowanego we współpracy z partnerami z Włoch i Chorwacji).

Katalog projektów inicjowanych przez Instytut Studiów Kobietych w minionym pięcioleciu obejmuje również zamierzenia, które ze względu na nieotrzymanie dofinansowania zewnętrznego,

nie zostały uruchomione, a które angażowały członków stowarzyszenia w pracach nad przygotowaniem aplikacji do różnych instytucji. Poczet projektów własnych, które w opinii stowarzyszenia mogły istotnie przyczynić się do rozwiązania wybranych, zdiagnozowanych problemów lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych, a których realizacja nie mogła być możliwa własnym sumptem, tworzyły m.in.: 1) *Powstanie styczniowe 1863 roku. Patriotyczne i obywatelskie postawy kobiet w dobie wypadków powstańczych i okresie dążeń do Niepodległości* (prelekcje historyczne, prezentacja kolekcji muzealnych oraz opracowanie materiałów do wykorzystania w edukacji ponadgimnazjalnej); 2) *Warsztaty dziedzictwa kobiet kultury w historii Białegostoku* (warsztaty historyczno-kulturowe dedykowane zainteresowanej młodzieży szkół średnich i młodzieży akademickiej, polegające na przygotowaniu uczestników do realizacji przedsięwzięcia badawczo-kulturowego: pozyskania śladów wkładu kulturowego kobiet związanych z Białymstokiem); 3) *Partycypacja publiczna kobiet w regionach peryferyjnych Polski, Litwy i Łotwy* (upowszechnienie czynników sukcesu partycypacji publicznej kobiet w regionach peryferyjnych trzech krajów).

W latach 2011–2016 Instytut Studiów Kobietych pozyskał środki finansowe (granty) na realizację własnych projektów oraz projektów realizowanych we współpracy z innymi podmiotami, m.in. z Zakładem Ruchów Społecznych i Politycznych UwB i Wydziałem Historyczno-Socjologicznym UwB, Województwem Podlaskim, Urzędem Miejskim w Białymstoku, Telewizją Polską S.A. Oddział w Białymstoku, Wydziałem Prawa UwB, Liceum Ogólnokształcącym nr 4 im. C. K. Norwida w Białymstoku. Większość wydarzeń organizowanych z udziałem ISK uzyskiwało patronaty uznanych podmiotów. Spośród instytucji obejmujących imprezy ISK swym logo wskazać należy: Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, Marszałka Województwa Podlaskiego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, Prezydenta Miasta Białegostoku, Instytutu Historii i Nauk Politycznych UwB.

W środowisku organizacji pozarządowych w Polsce problematyka kobieca jest relatywnie powszechnie podejmowana, a tym samym stwarza szanse na integrowanie potencjałów poszczególnych stowarzyszeń, fundacji i towarzystw oraz umożliwia podejmowanie zintegrowanych działań szeregu organizacji zainteresowanych tą problematyką. Instytut Studiów Kobietych jest jednym z 1006 podmiotów sektora NGO zarejestrowanych w kraju, które w swojej nazwie dysponują jedną z form rzeczownika *kobieta*, bądź jedną z form przymiotnika *kobięcy*³. W województwie podlaskim powyższych organizacji jest 26, w tym 9 zlokalizowano w Białymstoku. Instytut Studiów Kobietych pozostaje jedyną organizacją w województwie podlaskim, która – współpracując ze środowiskiem akademickim – skutecznie inicjuje i upowszechnia badania naukowe nad tematyką kobiecą, podejmuje inicjatywy edukacyjne kierowane do społeczności uniwersyteckiej oraz pozaakademickiej, zainteresowanej zwłaszcza problematyką miejsca kobiet w społeczeństwie zarówno w dziejach, jak i współczesności.

Bibliografia

- Cele statutowe stowarzyszenia oraz sposoby ich realizacji* udostępnione interesariuszom organizacji na stronie internetowej ISK, [Dostęp: 29.08.2016]. Dostępny w World Wide Web: <<http://isk.bialystok.pl/>>.
- Dane internetowej bazy organizacji pozarządowych*, [Dostęp: 29.08.2016]. Dostępny w World Wide Web: <<http://bazy.ngo.pl/>>.

³ *Dane internetowej bazy organizacji pozarządowych*, [Dostęp: 29.08.2016]. Dostępny w World Wide Web: <<http://bazy.ngo.pl/>>.